

KRW: Nederland als middenmoter

Met de komst van de Kaderrichtlijn Water (KRW) is het waterbeheer in Europa helderder geworden. Overall gebruikt men inmiddels dezelfde begrippen voor de analyse van problemen met de waterkwaliteit en wordt volgens een gelijk stamien aan oplossingen gewerkt voor een duurzaam waterbeheer. Dat heeft tot effect dat de vergelijking tussen landen een stuk eenvoudiger wordt. Pas na 2009, als de stroomgebiedsbeheerplannen klaar zijn, kan een grondige analyse worden gemaakt. Maar nu, in de aanloop naar de concept-plannen, kan al wel een eerste vergelijking worden gemaakt van de stand van zaken in Nederland en de buurlanden over de inspanningen op het gebied van de KRW en bijbehorende richtlijnen. Is Nederland koploper of 'het beste jongetje van de klas' of klopt dit beeld niet?

In 2005 rapporteerden alle Europese landen over hun watersysteem in de zogeheten karakterisering en toestand-beschrijving onder artikel 5 van de KRW. Bij die gelegenheid is een inventarisatie gemaakt van de belangrijkste opgaven waarvoor de Europese landen zich gesteld zien (zie H₂O nr. 20 uit 2005, pag. 20-22). De top drie van opgaven bestond uit de effecten van landbouw, de gevolgen van hydromorfologische ingrepen en stedelijk afvalwater. Deze top drie is voor Nederland zeer herkenbaar. Landbouw en hydromorfologische ingrepen hebben de volle aandacht in het Nederlandse waterbeheer en de effecten van stedelijk afvalwater laten zich met name via de grensoverschrijdende wateren gelden.

Nederland in de EU

Mede naar aanleiding van de toestandbeschrijving heeft de Europese Commissie een eerste beoordeling gegeven over hoever de Europese lidstaten gevorderd zijn met de voorbereiding van de uitvoering van de KRW. Het resultaat van deze eerste beoordeling is weergegeven in afbeelding 1. Deze laat zien dat Nederland volgens die eerste beoordeling door de Europese Commissie een goede 'middenmoter' is.

Nederland in de internationale stroomgebieden

In de stroomgebieden van de Rijn, Maas, Schelde en Eems heeft Nederland in de eerste plaats te maken met Frankrijk, Duitsland en België. Op basis van de kennis die tot eind 2007 is verzameld, valt het volgende beeld te schetsen. De meeste landen hebben de Kaderrichtlijn Water zo goed mogelijk proberen in te passen in de bestaande structuren. Veelal zullen de stroomgebiedsbeheerplannen volgend jaar een voortzetting laten zien van het waterbeleid dat de landen al uitvoerden, met aanpassingen die vaak zijn gericht op de hydromorfologie. Verder worden achterstanden in de invoering van bestaande waternrichtlijnen versneld ingelopen. Al onze directe buurlanden gaan zeer waarschijnlijk de doelstellingen faseren voor tenminste een deel van de waterlichamen. Nederland is geen uitzondering daarop. Doelverlaging komt meestal in latere plancycli aan de orde.

De planning van de inspraak kent verschillen. Duitsland en Vlaanderen hebben een vergelijkbare planning als Nederland, waarbij eind dit jaar concept-plannen worden voorgelegd in de inspraak. In Frankrijk is de inspraak in april gestart en Wallonië voorziet de start in juni; hier betreft het minder ver gevorderde plannen.

Stedelijk afvalwater

Op het gebied van stedelijk afvalwater hebben België en Frankrijk nog een inhaalslag te maken om te voldoen aan de Europese regelgeving. Nederland voldoet sinds 2007 aan de Europese richtlijn Stedelijk Afvalwater. Tot die tijd was met name de eis van 75 procent stikstofverwijdering nog niet bereikt. Duitsland voldeed al eerder aan de richtlijn en heeft daarbovenop de nationale keuze gemaakt om de eis van 75 procent

stikstofreductie per installatie toe te passen (met een hogere gemiddelde stikstofverwijdering als gevolg).

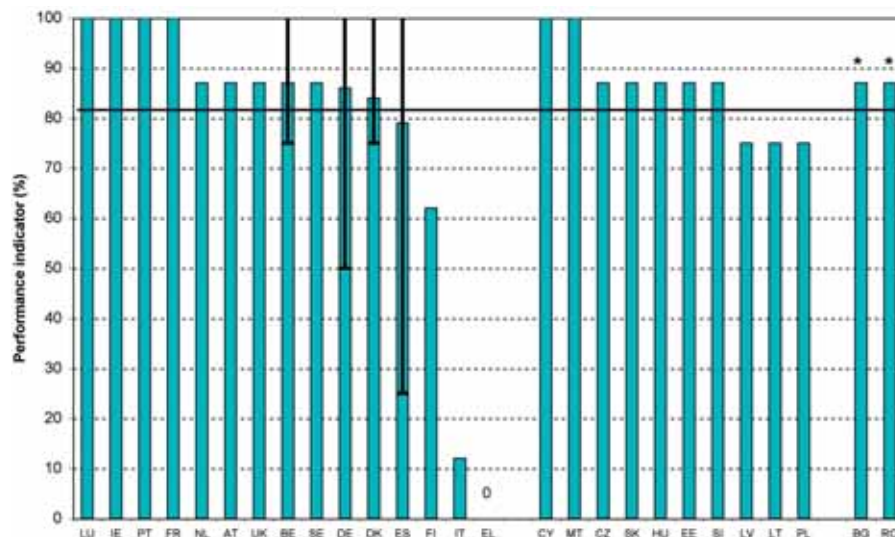
In België is Vlaanderen het verst gevorderd met de zuivering van stedelijk afvalwater. Onlangs is begonnen met de bouw van de rwzi Tervuren, de laatste van de 112 agglomeraties met een grotere vuilvrucht dan 10.000 i.e. die nog van een zuivering moet worden voorzien. Deze rwzi wordt volgend jaar zomer in gebruik genomen, waarmee Vlaanderen dan voldoet aan de Richtlijn Stedelijk Afvalwater. Vlaanderen begint nu ook werk te maken van ongezuiverde lozingen in het buitengebied.

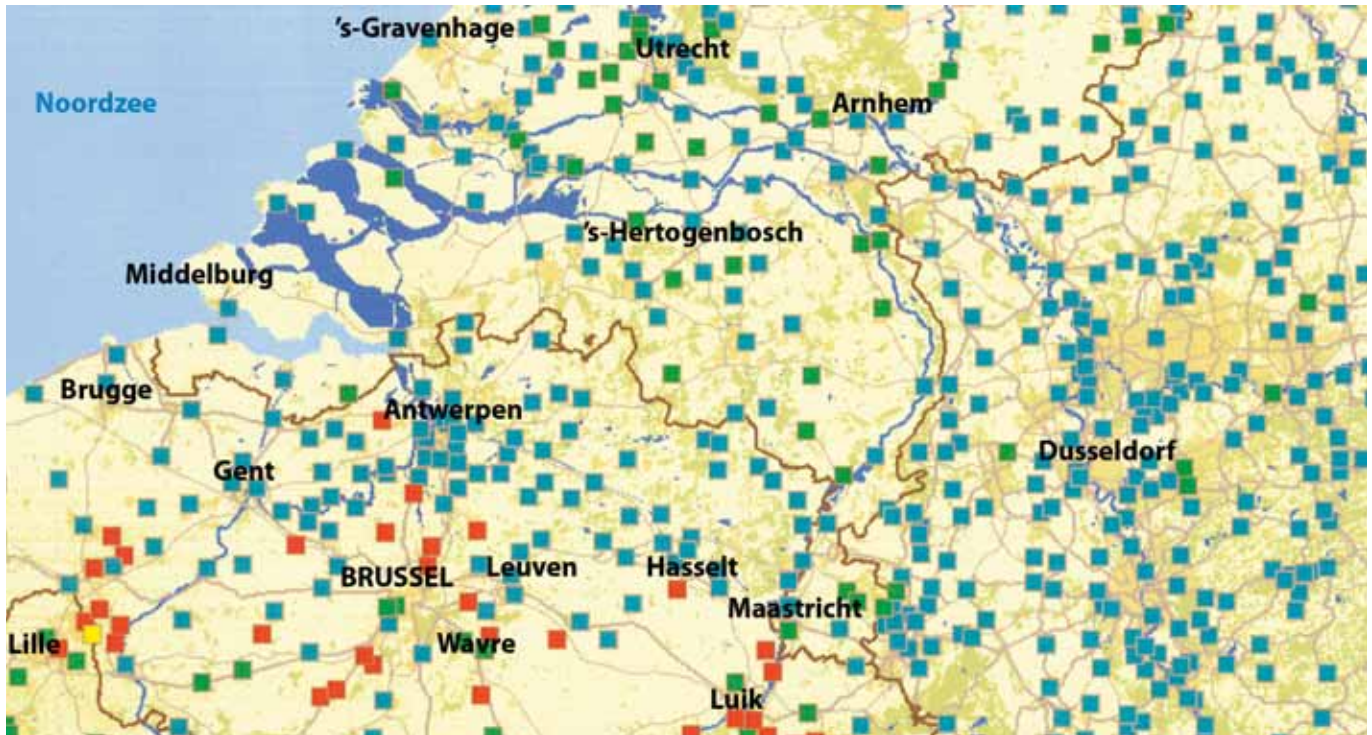
In Wallonië werd in november vorig jaar een grote zuivering bij Luik geopend. Frankrijk werkt eveneens hard aan het op orde brengen van het stedelijk afvalwater, onder grote druk van de Europese Commissie. Door

Afb. 1: Hoe ver zijn de lidstaten van de Europese Unie met de voorbereiding van de uitvoering van de Kaderrichtlijn Water? De lijn geeft het gemiddelde van de 27 lidstaten aan (gebaseerd op evaluatie van de rapportages van de lidstaten). Voor die lidstaten die verschillende rapportages hebben ingediend per stroomgebied, geeft de zwarte balk de verschillen tussen de stroomgebieden aan. Voor Nederland, het Verenigd Koninkrijk en Polen bestaat geen verschil in score voor de verschillende stroomgebieden op dit onderwerp.

* De scores voor Bulgarije en Roemenië zijn gebaseerd op voorlopige evaluatie.

LU = Luxemburg	UK = Verenigd Koninkrijk	ES = Spanje	CY = Cyprus	LV = Letland	BG = Bulgarije
IE = Ierland	FI = Finland	MT = Malta	LT = Litouwen	RO = Roemenië	
PT = Portugal	BE = België	IT = Italië	CZ = Tsjechië	PL = Polen	
FR = Frankrijk	SE = Zweden	EL = Griekenland	SK = Slowakije		
NL = Nederland	DE = Duitsland		HU = Hongarije		
AT = Oostenrijk	DK = Denemarken		EE = Estland		
			SI = Slovenië		

Afb. 2: Stedelijke afvalwaterinstallaties (stand 2004).

Blauw = stikstof- en fosfaatverwijdering (tertiaire zuivering), groen = biologische zuivering (secundaire zuivering), geel = voorbezinking (primaire zuivering), rood = geen zuivering aanwezig (bron: het Water Information System for Europe).

deze ontwikkelingen verwachten de waterbeheerders langs de Maas op korte termijn een sterke verbetering van de kwaliteit van het Maaswater.

In het 'Water Information System for Europe' zijn de ontwikkelingen goed terug te zien (zie afbeelding 2). De overwegend blauwe blokjes in Duitsland tonen dat de 75 procent-eis per installatie is toegepast. In België is de inhaalslag in Vlaanderen (grootweg boven de lijn Lille-Brussel-Maastricht) te herkennen. Linksonder is te zien dat Frankrijk nog opgaven heeft (rode, gele en groene blokjes). En in Nederland is duidelijk dat niet alle installaties 75 procent stikstof en fosfaat verwijderen (dit is overigens ook niet vereist).

Landbouw

Europabreed is de sector landbouw - vanwege de emissie van nutriënten en bestrijdingsmiddelen - een aandachtspunt bij het bereiken van een goede toestand van het oppervlaktewater. Een quick scan tijdens de eerste karakterisering onder de KRW (artikel 5 KRW) liet dit duidelijk zien. Nederland heeft een bijzondere positie door het intensieve karakter van de landbouw in combinatie met het vele oppervlaktewater. Hoewel de landbouw in Nederland per eenheid product tamelijk efficiënt en schoon is, wordt er zoveel geproduceerd dat de nutriëntenbelasting van het oppervlaktewater tot de hoogste van Europa behoort. In de Europese rapportages over nitraat staat Nederland dan ook vaak bovenaan. Recentelijk heeft onder andere Vlaanderen (in het kader van de herziening van hun derogatie) een stevig pakket maatregelen van de Europese Commissie moeten accepteren voor het 4e actieprogramma onder de Nitraatrichtlijn. Naast een brede mestvrije zone vanwege de

stikstofbelasting, betekende dit een sterke reductie in fosfaatgift. Nederland start in de loop van dit jaar de gesprekken met de Europese Commissie over het 4e actieprogramma ten behoeve van de herziening van de derogatie volgend jaar.

Industrie

Industrieel afvalwater is eigenlijk geen probleem meer in de Rijn, Maas, Schelde en Eems. Dit is grotendeels opgelost in de afgelopen decennia. Hoewel industriële bronnen regionaal nog voor grote problemen kunnen zorgen, is dat op stroomgebiedniveau niet meer het geval. De waterkwaliteit aan onze grenzen is hiermee in overeenstemming. Waar de grote rivieren Nederland binnenkomen, overschrijdt nog maar een gering aantal chemische stoffen structureel de normen (PAK en PCB). Voor een aantal van deze stoffen is een internationale aanpak vereist.

Hydromorfologie

Ook hydromorfologie (inrichting) is op EU-schaal een belangrijk probleem, dat door de KRW op de agenda is geplaatst. Nederland heeft in vergelijking tot andere lidstaten relatief veel kunstmatige en sterk veranderde waterlichamen vanwege onze geografische ligging in de delta.

In alle landen werkt men aan hydromorfologische herstelmaatregelen. Dit betreft bijvoorbeeld inrichtingsmaatregelen aan de oevers, hermeandering en het verbeteren van vispasseerbaarheid. Voor Nederland zijn dit de belangrijkste extra maatregelen ter verbetering van de ecologische kwaliteit. De investeringen in dergelijke ingrepen zullen naar verwachting in Nederland dan ook hoger zijn dan in andere landen. Gezien de aard van onze aangepaste wateren is dit goed verklaarbaar.

Conclusie

Uit bovenstaande blijkt dat landen elk hun eigen uitdagingen hebben, waarbij die voor Nederland liggen bij het sterk veranderde karakter van het watersysteem en de nutriëntenbelasting door de landbouw. België heeft daarnaast nog veel te doen op het gebied van stedelijk afvalwater, net als Frankrijk. Voor Duitsland liggen er opgaven op het gebied van landbouw.

Kijkend naar de toekomst is te verwachten dat de diffuse bronnen steeds meer aandacht in het waterkwaliteitsbeleid zullen krijgen (vanwege nutriënten uit landbouw, maar ook andere stoffen uit bijvoorbeeld scheepvaart en verkeer). Dit geldt voor alle landen. Nederland heeft een goede naam op het gebied van waterbeheer in ere te houden. De maatregelenpakketten die nu voorliggen, lijken daarin effectief te zijn. De KRW leidt tot enorme uitwisseling van ervaringen tussen landen en tot vergelijkbaarheid van het waterbeleid. De exacte uitwerking van de ambities, de ingrepen, en de investeringen per land zullen eind 2009 echt duidelijk worden. "The proof of the pudding is the eating."

Marc de Rooy (DG Water)

Boris Teunis (Rijkswaterstaat Waterdienst)